

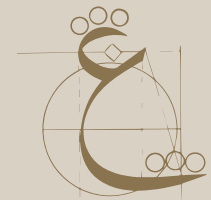
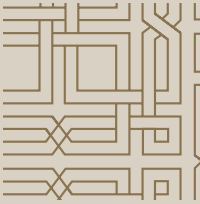

kadim

SAYI / ISSUE 12 • EKİM / OCTOBER 2026

I2

kadim

*“Kadim oldur ki
evvelin kimesne bilmeye”*

Kadim is that no one knows what came before.

kadim

Osmanlı araştırmalarına münhasır, altı ayda bir (Nisan ve Ekim) neşredilen, açık erişimli, çift kör hakem sistemli akademik dergi

A double-blind peer-reviewed open-access academic journal that is published semiannually (April and October) in the field of Ottoman Studies

SAYI | ISSUE 12 • EKİM | OCTOBER 2026

İMTİYAZ SAHİBİ | PROPRIETOR

Burhan ÇAĞLAR

SORUMLU YAZI İŐLERİ MÜDÜRÜ | MANAGING EDITOR

Ömer Faruk CAN

İRTİBAT | CONTACT

Kadim • Sakarya Üniversitesi

Esentepe Kampüsü, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, A Blok, Ofis: 121,
Serdivan/Sakarya (Turkey) 54050

Telefon | Phone • 00 90 264 295 60 15

İnternet Adresi | Webpage • dergipark.org.tr/kadim • kadim.sakarya.edu.tr

E-posta | E-mail • kadim@sakarya.edu.tr

TASARIM | DESIGN Hasan Hüseyin CAN

BASKI | PRINTED BY

MetinCopyPlus • Artı Dijital & Baskı Merkezi

Türkocağı Cad. 3/A Cağaloğlu - Fatih / İstanbul

BASIM TARİHİ | PRINT DATE • EKİM | OCTOBER 2026

ISSN 2757-9395 • E-ISSN 2757-9476

ÜCRETSİZ | FREE OF CHARGE

Kadim'deki makaleler, [Creative Commons Atıf-Gayriticari 4.0 \(CC BY-NC\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. Bilimsel araştırmaları kamuya ücretsiz sunmanın bilginin küresel paylaşımını artıracakı ilkesini benimseyen dergi, tüm içeriğine anında Libre açık erişim sağlamaktadır. Makalelerdeki fikir ve görüşlerin sorumluluğu sadece yazarlarına ait olup Kadim'in görüşlerini yansıtmazlar.

Articles in Kadim are licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 \(CC BY-NC\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) International License. Kadim provides immediate Libre open access to its content on the principle that making research freely available to the public supports a greater global exchange of knowledge. Authors are responsible for the content of contributions; thus, opinions expressed in the articles belong to them and do not reflect the opinions or views of Kadim.

“Kadim oldur ki
evvelin kimesne bilmeye”

DergiPark

EDİTÖR
EDITOR-IN-CHIEF

YAYIN KURULU
EDITORIAL BOARD

KİTAP İNCELEME EDİTÖRÜ
BOOK REVIEW EDITOR

YAZIM VE DİL EDİTÖRLERİ
WRITING AND LANGUAGE
EDITORS

TÜRKÇE DİL EDİTÖRLERİ
TURKISH LANGUAGE
EDITORS

İNGİLİZCE DİL EDİTÖRLERİ
ENGLISH LANGUAGE
EDITORS

MİZANPAJ EDİTÖRÜ
LAYOUT EDITOR

SOSYAL MEDYA EDİTÖRÜ
SOCIAL MEDIA EDITOR

YAYIN SEKRETERİ
SECRETARIAT

Arif BİLGİN | Yükseköğretim Kurulu

Necmettin ALKAN | Sakarya Üniversitesi
Serpil ATAMAZ | California State University, Sacramento
Zahit ATÇIL | İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Fatih BOZKURT | Sakarya Üniversitesi
Ömerül Faruk BÖLÜKBAŞI | Marmara Üniversitesi
Büşra ÇAKMAKTAŞ | Sakarya Üniversitesi
M. Talha ÇİÇEK | İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Filiz DIĞIROĞLU | Marmara Üniversitesi
Ella FRATANTUONO | University of North Carolina at Charlotte
Selim KARAHASANOĞLU | İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Miraç TOSUN | Karadeniz Teknik Üniversitesi
Kenan YILDIZ | İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Ömer Faruk CAN | Sakarya Üniversitesi

Burhan ÇAĞLAR | Sakarya Üniversitesi
Burak ÇITIR | Sakarya Üniversitesi
Faik Mert ERKAN | Sakarya Üniversitesi
Bünyamin PUNAR | Sakarya Üniversitesi
Mehmet KERİM | Sakarya Üniversitesi

Sedat KOCABEY | Sakarya Üniversitesi
Büşranur KOCAER | İbn Haldun Üniversitesi
Muhammed Emir TULUM | İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Didar Ayşe AKBULUT | Marmara Üniversitesi
İrem GÜNDÜZ POLAT | Sakarya Üniversitesi
Hâcer KILIÇASLAN | Sakarya Üniversitesi

Zeynep Sena İŞCAN | Sakarya Üniversitesi

Büşranur BEKMAN ERKAN | Sakarya Üniversitesi

Yusuf İslam YILMAZ | Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Michels, Georg B.
*The Habsburg Empire under
 Siege: Ottoman Expansion and
 Hungarian Revolt in the
 Age of Grand Vizier Ahmed
 Köprülü (1661-76).*

MONTREAL & KINGSTON,
 LONDON, CHICAGO:
 MCGILL-QUEEN'S
 UNIVERSITY PRESS, 2021.
 603 PAGES.
 ISBN: 9780228005759.

M. FATİH ÇALIŞIR*

ÖZ

ABSTRACT

Bu yazıda Georg B. Michels'in *The Habsburg Empire under Siege* (Kuşatma Altındaki Habsburg İmparatorluğu) başlıklı eseri, on yedinci yüzyıl Osmanlı-Habsburg-Macar ilişkileri ve Köprülüzâde Fazıl Ahmed Paşa'nın sadareti bağlamında değerlendirilmektedir. Michels'in Habsburg İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu güçlükler, Macar sınır toplumları, Protestan direnişi, sürgünlerin kurduğu haberleşme ağları ve Osmanlı himaye siyaseti üzerine tespitleri ele alınmakta; eserde çizilen Fazıl Ahmed Paşa portresinin daha geniş bir Osmanlı tarihçiliği çerçevesinde tartışılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı-Habsburg İlişkileri, Köprülüzâde Fazıl Ahmed Paşa, Macar İsyancıları, Osmanlı Himaye Siyaseti, Sınır Toplumlari.

This review examines Georg B. Michels's *The Habsburg Empire under Siege* in the context of seventeenth-century Ottoman-Habsburg-Hungarian relations and the grand vizierate of Köprülüzâde Fazıl Ahmed Pasha. It discusses Michels's findings on the difficulties facing the Habsburg Empire, Hungarian borderland societies, Protestant resistance, exile networks, and Ottoman protection policies. While emphasizing the book's contribution to trans-imperial history, it argues that the book's portrait of Fazıl Ahmed Pasha needs to be considered within a broader Ottoman historiographical framework.

Keywords: Ottoman-Habsburg Relations, Köprülüzâde Fazıl Ahmed Pasha, Hungarian Revolts, Ottoman Politics of Protection, Borderland Societies.

MAKALE BİLGİSİ | ARTICLE INFORMATION

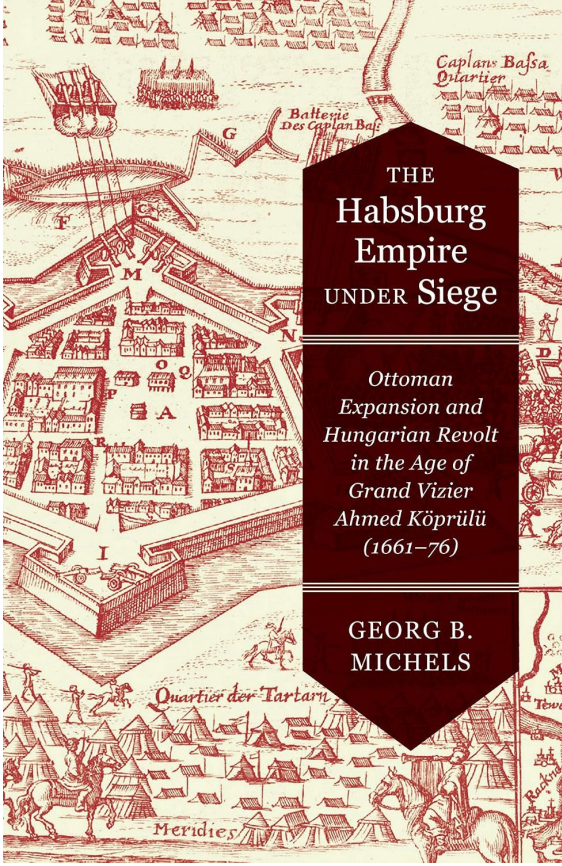
Makale Türü: Kitap Değerlendirmesi | Article Type: Book Review
 Geliş Tarihi: 22 Haziran 2026 | Date Received: 22 June 2026
 Kabul Tarihi: 13 Ağustos 2026 | Date Accepted: 13 August 2026

ATIF | CITATION

Çalışır, M. Fatih. "Michels, Georg B. *The Habsburg Empire under Siege: Ottoman Expansion and Hungarian Revolt in the Age of Grand Vizier Ahmed Köprülü (1661-76)*". Kadim 12 (Ekim 2026), 191-195. doi.org/10.54462/kadim.1976728

* Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, İslam Tetkikleri Enstitüsü, mfcalisir@istanbul.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8089-2752.

Kaliforniya Üniversitesi, Riverside'da tarih profesörü olarak görev yapan Georg B. Michels'in *The Habsburg Empire under Siege: Ottoman Expansion and Hungarian Revolt in the Age of Grand Vizier Ahmed Köprülü (1661-76)* [*Kuşatma Altındaki Habsburg İmparatorluğu: Sadrazam Ahmed Köprülü [sic] Çağında Osmanlı Genişlemesi ve Macar İsyanı (1661-1676)*] başlıklı kitabı, on yedinci yüzyılın ikinci yarısındaki Osmanlı-Habsburg-Macar ilişkileri üzerine kapsamlı ve iddialı bir çalışmadır. Michels, Köprülü'zade Fazıl Ahmed Paşa'nın sadarette bulunduğu 1661-1676 yıllarını, nihayetinde 1683 Viyana Kuşatması'na varacak bir sürecin hazırlık safhası olarak ele alan yaklaşımları sorgular. Yazara göre bu yıllar, kendi şartları ve krizleri içinde incelenmesi gereken bir imparatorluklar arası mücadele dönemidir. Kitapta öne çıkan iddialardan biri, Macaristan'daki askeri, dinî ve toplumsal gelişmelerin

Habsburg İmparatorluğu'nu sandığından daha güç bir durumda bıraktığıdır (s. 4-5, 340-341). Varad'ın (Nagyvárad) 1660'ta, Uyvar'ın (Érsekújvár) ise 1663'te Osmanlı hâkimiyetine girmesi, Kraliyet Macaristanı'nın doğu ve batı uçlarında Habsburg savunmasını baskı altına alan yeni askeri ve idari merkezlerin oluşmasını sağlamıştır. Daha önce Osmanlı hâkimiyetine giren Eğri (Eger) de Budin, Varad ve Uyvar'la birlikte Habsburg Macaristanı'na yönelik nüfuz siyasetindeki önemini korumuştur.

Sekiz bölümden oluşan kitabın ilk bölümlerinde, 1663-1664 Osmanlı-Habsburg Savaşı ve 1664'te imzalanan Vasvár Antlaşması sonrasında oluşan sınır düzeni ele alınır. Michels, Szentgotthárd/St. Gotthard Muharebesi'ni Habsburglar için kesin ve kalıcı bir stratejik zafer olarak gören yorumlara mesafeli yaklaşmaktadır. Yazara göre Osmanlı ordusunun muharebe meydanındaki kayıpları, savaşın uzun vadeli siyasi ve askeri sonuçlarını tek başına açıklamaya yetmez. Varad ve Uyvar'ın Osmanlı idaresinde birer eyalet merkezi haline gelmesi ve Vasvár Antlaşması'nda sınırların açıkça belirlenmemesi, Osmanlı paşalarının Kraliyet Macaristanı'ndaki hareket alanını genişletmiştir. Bu bakımdan antlaşmanın Habsburgların Macaristan'daki güvenliğini sağladığını söylemek güçtür. Sınırın belirsizleşmesiyle Osmanlı himaye ve vergi talepleri iç bölgelere kadar ulaşmış, Habsburgların hâkimiyet iddiaları ile

Osmanlıların nüfuzu aynı coğrafyada karşı karşıya gelmiştir.

Michels, Macarların Osmanlılarla kurdukları ilişkileri “ihamet” ya da “millî sadakatsizlik” gibi anakronik kavramlarla açıklamaktan kaçınır. Tarihçi László Benczedi’nin açtığı yoldan ilerleyen yazar, on yedinci yüzyılın sonlarında bazı Macarların Habsburglara karşı Osmanlılara yönelmesini, “Batı Hristiyan dayanışmasına ihanet” denilerek geçiştirilemeyecek bir mesele olarak görür (s. 66). Macar soyluları, köylüler, kasabalılar, sınır askerleri ve din adamları, maruz kaldıkları askerî, malî ve dinî baskılar karşısında Osmanlı makamlarıyla temas kurarak varlıklarını sürdürmeye çalışmışlardır. Kitabın ikinci bölümüne başlık olan “It is Safer under the Turks” (Türklerin İdaresinde Daha Güvenlidir) ifadesi, yazarın bu yaklaşımını özetler. Michels’e göre Osmanlı himayesi, bazı Macarlar için Habsburg askerî baskısı, ağır vergiler ve Protestanları Katolikleştirme teşebbüsleri karşısında şartlarını müzakere edebilecekleri daha güvenli bir idare imkânı sunmuştur (s. 68, 79-84, 87-88). Bu yaklaşım, Osmanlı hâkimiyetini dışarıdan zorla kabul ettirilen bir fetih düzeni olarak tasvir eden anlatıları sorgulamamıza imkân tanımaktadır. Sınır toplumlarının Osmanlı koruma, vergi ve himaye uygulamalarından kendi ihtiyaçları doğrultusunda nasıl yararlandıklarını göstermesi de kitabın dikkat çeken katkıları arasındadır.

Kitabın en güçlü kısımlarından biri, 1670 ve 1672 isyanlarının ele alındığı bölümlerdir. Michels, 1670’teki Yukarı Macaristan İsyanı’nı Wesselényi komplosunun bir uzantısı ya da birkaç aristokratın Habsburg karşıtı teşebbüsüyle açıklamayı yeterli bulmaz. Protestan soylular, yerel askerî unsurlar, Erdel çevreleri, Osmanlı sınır paşaları ve Macar sürgünler arasındaki gizli temaslar, isyanın anlaşılması için üzerinde durulması gereken ilişkilerdir. Habsburg sarayı ise bu huzursuzluğun bir Osmanlı müdahalesine yol açmasından endişe etmiştir. Michels’in aktardığına göre İmparator Leopold, Şubat 1670’teki gizli bir toplantıda Yukarı Macaristan’daki “heretiklerin” başarı şansını büyük ölçüde sadrazamın ve Osmanlı merkezinin alacağı tavra bağlamıştır. Osmanlı idarecilerinin niyetlerini öğrenmek için yoğun çaba sarf etmelerine rağmen, Habsburg casusları, “das Ungarische Secretum” (Macar Sırrı) diye anılan bu gizli ilişkileri açığa çıkaramamıştır (s. 99).

1670 isyanının bastırılmasından sonra Habsburg yönetiminin Macaristan’da aldığı sert tedbirler de kitapta ele alınır. Michels, bu baskı siyasetinin bölgede Habsburg mutlakiyetçiliğinin tesisi için değerlendirilmiş bir fırsat sunduğu şeklindeki yorumlara mesafelidir. Yazara göre Viyana sarayının kararlarında, Osmanlı topraklarına sığınan Macar mültecilerin Osmanlı desteğiyle yeniden harekete geçebileceği ve yeni bir Osmanlı-Habsburg savaşına yol açabileceği endişesi etkili olmuştur. Michels, Macar tarihçi Tamás Esze’nin kavramını kullanarak “Topyekûn Karşı Reform” diye adlandırdığı Protestan karşıtı politikaları da bu çerçevede değerlendirir. Bu politikaların amacı, dinî bir dönüşüm sağlamanın ötesinde, Macar Protestanlığını bütünüyle tasfiye etmek ve Osmanlı müdahalesine zemin hazırlayabilecek gelişmeleri önlemektir (s. 140).

Kitabın beşinci, altıncı ve yedinci bölümlerinde toplumsal gelişmeler daha ayrıntılı biçimde ele alınır. Michels, 1670-1672 yıllarında özellikle Yukarı Macaristan’da artan hoşnutsuzluğu, tutuşmak için bir kıvılcım bekleyen “barut fıçısı”na benzetir (s. 173-175). Köylüler, kasabalılar, zanaatkârlar, öğrenciler, Protestan din adamları, Ruten Ortodokslar, sınır askerleri ve alt düzey soylular; Habsburg askerlerinin baskıları, ağır vergiler, angaryalar, Protestan kiliselerine el konulması ve zorla Katolikleştirme teşebbüsleri karşısında

çeşitli direniş yollarına başvurmuşlardır. Vergi vermeyi reddetmek, köylerden kaçmak, Osmanlı topraklarına sığınmak, Protestan din adamlarını gizlice korumak ve doğrudan şiddete başvurmak bunlar arasındadır. Michels'e göre 1672 isyanı, biriken gerilimin açığa çıktığı, Macar tarih yazımında hak ettiği ilgiyi görmemiş geniş katılımlı bir halk hareketidir. Köylüler, kasabalılar, öğrenciler ve din adamları isyancı birlikleri fiilen desteklerken Habsburg görevlileri ve Katolik din adamları yoğun şiddetin hedefi olmuşlardır (s. 251-253).

Michels, imparatorluklar arasındaki mücadeleyi Viyana, Edirne, Budin ve Erdel saraylarında alınan kararların yanı sıra köylerde dolaşan söylentiler, sınır kalelerindeki huzursuzluklar, sürgünlerin haberleşmeleri ve yerel dinî çatışmalar üzerinden takip eder. Bu yaklaşım, Osmanlı-Habsburg rekabetinde sınır toplumlarının gündelik kaygılarının, güvenlik arayışlarının ve değişen bağlılıklarının nasıl bir rol oynadığını görmemize yardım etmektedir. Kitaptaki haritalar, kale planları, gravürler ve diğer görseller de anlatıyı desteklerken özellikle Osmanlı nüfuzunun Kraliyet Macaristan'ı içlerine yayılışını gösteren haritalar, sınırın iki imparatorluğu ayıran sabit bir hattan ibaret olmadığını ortaya koymaktadır. Askerî varlık, dinî aidiyet ve siyasî bağlılık üzerine yürütülen müzakereler, bu sınırın niteliğini mütemadiyen değiştirmiştir. Yazarın bu ayrıntılı anlatıyı kurabilmesinde kullandığı kaynakların payı büyüktür. Macar Ulusal Arşivi'ndeki soruşturma dosyaları, Habsburg saray arşivlerinin Hungarica ve Turcica koleksiyonları, Kriegsarchiv belgeleri ve diplomatik raporlar, kitabın başlıca kaynaklarıdır. Sorgu tutanakları, casus raporları, şifreli yazışmalar, ele geçirilmiş mektuplar, dilekçeler ve Macar sürgünlerin sunduğu memorandumlar, birbirini tamamlayan bilgiler sunarken Almanca, Macarca, Latince, İtalyanca ve Hollandaca kaynaklardan oluşan bu zengin malzeme, casusluk, söylentiler, sınır ötesi haberleşme ve sürgünlerin ilişkileri gibi takibi güç konuların aydınlatılmasını sağlamıştır.

Osmanlı tarihçiliği zaviyesinden bakıldığında Michels'in kitabı, on yedinci yüzyılı duraklama ve gerileme kavramlarıyla açıklayan eski kabulleri sorgulamamıza imkân verir. Osmanlıların 1660'lar ve 1670'lerdeki askerî ve siyasî gücünün Habsburg-Macar sınırında ne ölçüde hissedildiğini gösteren çalışma, Fazıl Ahmed Paşa'nın uzun sadaretini bir canlanma ve yeniden yapılanma dönemi olarak ele alan araştırmaları desteklemektedir. Habsburg kaynaklarından hareketle ortaya konulan söz konusu tablo, Osmanlı merkezli literatürün dikkat çektiği idarî toparlanma, malî disiplin, askerî başarı ve imparatorluğun kendine güveni gibi hususları da teyit etmektedir.

Öte yandan Michels'in Fazıl Ahmed Paşa'yı zaman zaman Macaristan ve Viyana hedefiyle sınırlı bir çerçevede değerlendirmesi üzerinde durulmalıdır. Yazar, paşanın Lehistan-Ukrayna meselesindeki tutumunu Karadeniz havzasını korumaya yönelik bilinçli bir "kuzey siyaseti"yle açıklamayı reddeder. Ona göre sadrazam, Ukrayna meselesi yüzünden istemediği ve sona erdiremediği uzun bir savaşa sürüklenmiştir. Michels, paşanın asıl hedefinin bütün Macaristan'ı fethetmek ve Viyana'yı ele geçirerek Kanûnî Sultan Süleyman'ın yarım kalan projesini tamamlamak olduğunu ileri sürer (s. 343). Habsburg ve Macar kaynaklarında yer alan korku, beklenti ve istihbarat bilgileriyle uyumlu olan bu yorum, Osmanlıların karar alma süreçlerini bütünüyle açıklamak için yeterli değildir. Dönemin Osmanlı idarecilerinin bilinçli bir "kuzey siyaseti" takip edip etmedikleri tarihçiler arasında tartışılırken, Lehistan-Ukrayna hattındaki gelişmeleri yalnızca dış şartların zorlamasıyla açıklamak ikna edici görünmemektedir. Fazıl Ahmed Paşa'nın faaliyetleri idarî reform, eyalet siyaseti, malî

disiplin, hukukî düzenlemeler, diplomasi, ilmî hâmilik ve farklı diller arasında bilgi aktarımı açısından da değerlendirilmelidir. Mesleki hayatına müderris olarak başlayan, hat sanatı ve kitaplarla yakından ilgilenen, ilim ve sanat ehlini himaye eden paşayı Viyana'nın fethine odaklanmış bir sadrazam olarak ele almak, idaresinin siyasî, idarî ve kültürel yönlerinin gözden kaçmasına yol açabilir.

Michels'in Habsburg ve Macar kaynaklarına dayanan anlatısı, Osmanlı arşiv malzemesi, kronikleri ve idarî terminolojisiyle daha yakından birlikte okunduğunda zenginleşmeye açıktır. Sınır paşalarının kimliklerinin tespiti, kale idaresiyle eyalet yönetimi arasındaki ayırım, Budin, Eğri, Varad ve Uyvar'daki görevlilerin merkezle ilişkileri bu bakımdan yeni araştırmalara konu olabilir. Fazıl Ahmed Paşa ile Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın sadaretleri arasındaki devamlılık da tartışılması gereken bir başka husustur. Michels'in Lehistan-Ukrayna siyasetini istenmeyen bir savaşın sonucu olarak değerlendirmesi, iki sadaret dönemi arasında stratejik devamlılık kurmayı zorlaştırır. Halbuki Köprülü hanesinin bütünlüğü, himaye ilişkileri, sınır siyaseti ve kuzeydeki askerî ve diplomatik öncelikleri dikkate alındığında, uzun yıllar birlikte çalışmış bu iki sadrazamın dönemlerini birbirinden bütünüyle ayırmak güçtür.

Sonuç olarak *The Habsburg Empire under Siege*, on yedinci yüzyıl Osmanlı-Habsburg-Macar tarihçiliği için ihmal edilmemesi gereken önemli bir çalışmadır. Michels, Habsburg İmparatorluğu'nun 1670'lerde karşılaştığı güçlükleri, Macar sürgünlerin, Protestan direnişçilerin, köylülerin, sınır askerlerinin ve Osmanlı paşalarının faaliyetleriyle birlikte ele almıştır. Osmanlı genişlemesinin anlaşılmasında fetih ve savaşların yanı sıra himaye, vergi, sığınma, dinî koruma, yerel direniş ve sınır ötesi haberleşmenin de dikkate alınması gerektiğini gösteren yazar, sergilediği bu yaklaşımla gerek Habsburg tarihçiliğindeki “kurtarıcı imparatorluk” anlatısının gerekse Osmanlı tarihçiliğinde varlığını sürdüren gerilemeci kabullerin yeniden değerlendirilmesine imkân tanımaktadır. Eserde çizilen Fazıl Ahmed Paşa portresi ise Osmanlı kaynakları ve literatürü ışığında tartışılmaya muhtaçtır. Köprülü sadaretinin Habsburg-Macar sınırındaki askerî ve siyasî etkilerine yoğunlaşan kitapta, paşanın idare tarzı, ilmî ilgileri ve kültürel hâmiligi gibi özellikleri ikinci planda kalmıştır. Bununla birlikte Macaristan'daki sınır toplumlarını ve Osmanlılarla kurdukları ilişkileri ayrıntılı biçimde ele alan bu çalışma, Türkçe literatürdeki tartışmaları zenginleştirerek ve yeni araştırmalara yol açacak niteliktedir.